

Ο Αθλητισμός στην Αρχαία Κύπρο

(Από το Βιβλίο του Κυριάκου Χατζηιωάννου: «Τα εν Διασπορά» Γ')

Για τον αθλητισμό στην αρχαία Κύπρο, όλες οι πηγές μας προέρχονται από την Πτολεμαϊκή και τη Ρωμαϊκή περίοδο της ιστορίας μας. Κατά την Πτολεμαϊκή περίοδο έγινε αισθητή πρόοδος στην εκπαίδευση μέσα στα τότε Γυμνάσια, που στην πραγματικότητα, όπως και το όνομα φανερώνει, ήταν γυμναστήρια. Γιατί ο αθλητισμός, η σωματική δηλ. αγωγή, όπως θα λέγαμε σήμερα, ήταν αυτό που μετρούσε μέσα στην εκπαίδευση των νέων. Η πνευματική εκπαίδευση, παρόλο που οι πληροφορίες μας είναι ελλιπείς, δεν φαίνεται να πήγαινε πιο πέρα από τη διδασκαλία της γραμματικής, της ποίησης – μουσικής και κάποιας ρητορικής δηλ. της ευγλωττίας.

Μια καλά εξοπλισμένη πολιτεία, όπως η Σαλαμίς, μπορούσε να έχει όπως είχε αυτή, τρία γυμνάσια: ένα για παιδιά, ένα για εφήβους κι ένα για νέους, αυτούς που πέρασαν την εφηβεία. Οι έφηβοι, όπως και οι νέοι, που έπαιρναν την εκπαίδευσή τους σ' ένα γυμνάσιο, σχημάτιζαν συλλόγους, που φέρονται στις επιγραφές ως «οι από γυμνασίου» ή «οι εκ γυμνασίου», όπως έχουμε σε μια επιγραφή της Σαλαμίνας του 175 π.Χ., που ο σύλλογος των νέων ου Γ' Γυμνασίου της Σαλαμίνας ετίμησε κάποιο ίσως γυμνασίαρχό τους. Γιατί ο «γυμνασίαρχος», που είχε ως καθήκον τη γενική επίβλεψη της εκπαίδευσης των νέων στο γυμνάσιο, ήταν πολύ σημαντικό πρόσωπο κι' έγινε σχεδόν ο πιο σημαντικό άρχων της πολιτείας. Γι' αυτό, βλέπουμε κορυφαίους αξιωματούχους της πολιτείας, ακόμη και κυβερνήτες, να θέλουν ν' αναγράφεται στα τιμητικά γι' αυτούς ψηφίσματα το ότι «εγυμνασιάρχησαν».

Ένας τέτοιος γυμνασίαρχος ήταν και ο Σαλαμίνιος Διαγόρας Τεύκρου, που έφερε τον πολύ τιμητικό τίτλο «ο εις αιώνα γυμνασίαρχος», δηλ. «ο εις όλη του της ζωή γυμνασίαρχος». Στην επιγραφή που σώζεται πάνω σε κιονίσκο στην Σαλαμίνα δεν δίδεται ο λόγος για τον οποίο του απενεμήθηκε αυτός ο τίτλος.

Άλλος γυμνασίαρχος, στη Λάπηθο, ο Άδραστος Αδράστου, έφερε τον τίτλο «ο δωρεά και αυθαίρετος γυμνασίαρχος». «Δωρεάν γιατί πρόσφερε δωρεάν το λάδι, που αλείφονταν οι αθλητές, και «αυθαίρετος», γιατί ήταν εθελοντικά γυμνασίαρχος, δεν τον υποχρέωσε η πολιτεία. Οι γυμνασίαρχοι πλήρωναν κάποτε πολύ ακριβά αυτό το τιμητικό αξίωμα, γιατί είχαν να ξοδέψουν γενναιόδωρα από τα δικά τους βαλάντια, και για αυτό ο Άδραστος, με κάποια υπερηφάνεια, τονίζει στον τίτλο του γυμνασιάρχου, το «αυθαίρετος».

Από τις ανασκαφές και τις επιγραφές, μανθάνουμε πως υπήρχαν γυμνάσια στις εξής πόλεις: στη Σαλαμίνα, στο Κίτιον, στην Αμαθούντα, στο Κούριον, στη Λάπηθον, στους Χύτρους (Κυθρέα) και στην Καρπασίαν. Στάδια θα υπήρχαν επίσης σ' όλες αυτές τις πόλεις, αλλά δεν έγιναν ανασκαφές ώστε να τα φέρουν στο φως, εκτός από εκείνο του Κουρίου. Το στάδιον του Κουρίου, φαίνεται ότι κτίστηκε τον 2^ο αι. μ.Χ. Οι ανασκαφές απεκάλυψαν εφτά σειρές καθισμάτων, με χωρητικότητα 6.000 περίπου θεατών. Η αφητηρία είχε πλάτος 15 μέτρα για 8 – 10 δρομείς. Η όλη διαδρομή του σταδίου τούτου, κυμαινόταν μεταξύ 184 και 186 μέτρων. Εκτός από τα αγωνίσματα των δρόμων, θα

γίνονταν εκεί και πυγμαχίες και το σύνθετο αγώνισμα του πεντάθλου. Ιππόδρομος πάλι φαίνεται από επιγραφή ότι υπήρχε στο Κίτιον.

Σε μίαν επιγραφή του Κουρίου του 1^{ου} αι. μ.Χ, αναφέρεται ότι «το Κολλήγιον των από Γυμνασίου», εξέδωσαν ψήφισμα για να τιμήσουν «τον προστάτην αυτών Ελλόφιλον.». το «κολλήγιον» είναι η Λατινική λέξη collegium, που σήμαινε «σύλλογον». Εδώ έχουμε τον σύλλογον όλων των εκπαιδευομένων στο Γυμνάσιον του Κουρίου εφήβων, που τίμησαν με χρυσό στεφάνι τον «προστάτην» των δηλ. τον προϊστάμενον της αγωγής των στο Γυμνάσιον, και του έστησαν χάλκινο ανδριάντα, και ζωγραφιστή εικόνα, πάνω σ' επίχρυση ασπίδα, στον πιο περιβλεπτο χώρο του Γυμνασίου, κι έστησαν τη στήλη με το ψήφισμα, δίπλα στον ανδριάντα, για να καταστεί γνωστή σ' όλους η αρετή του ανδρός. Βλέπουμε δηλ. εδώ, πόση εκτίμηση είχε, αυτός ο προϊστάμενος της αγωγής των εφήβων, αλλά παράλληλα, και πόση σημασία έδινε τότε η κοινωνία στην εκπαίδευσή τους.

Αλλού σε μίαν επιγραφή από τη Λάπηθο, αναφέρεται ο «προστάτης» των εφήβων, με τον τίτλο «εφήβαρχος». Οι εφήβαρχοι, είχαν ως έργο την επίβλεψη της εκπαίδευσης των εφήβων, ενώ οι γυμνασίαρχοι, είχαν τη γενική εποπτεία του Γυμνασίου.

Ακόμα εντονότερα φαίνεται η μεγάλη σημασία που αποδιδόταν στην εκπαίδευση των νέων σε μίαν επιγραφή του Κιτίου που λέει:

Οι αθλητές απ' όλη την οικουμένη
Πλειονίκες και στεφανίτες κι' οι επιστάτες τους
Κι' οι νεανίσκοι, τον Ισιδωρο γιο
Του Θρέπτου, τον ξυστάρχη και φίλο τους,
Σ' ένδειξη τιμής.

Δηλ. σ' ένδειξη τιμής του αφιέρωσαν τον ανδριάντα του, που στη βάση του επέγραψαν την πιο πάνω αφιέρωση. Εδώ, όπως βλέπουμε, τιμούν τον «ξυστάρχη» τους, δηλ. τον άνθρωπο που είχε τη γενική εποπτεία όλων αυτών, που εκπαιδεύονταν στον «ξυστόν». Τι είναι ξυστός θα πούμε αργότερα. Αλλά εντύπωση κάμνει το ότι οι περιφημότεροι αθλητές από όλη την οικουμένη, κι οι «επιστάτες» τους δηλ. οι προπονητές τους, κι' οι νεανίσκοι, δηλ. οι έφηβοι που τώρα εκπαιδεύονταν, συγκεντρωμένοι όλοι τους, κάμνουν τόσο μεγάλη τιμή σ' αυτόν τον ξυστάρχη τους, που ήταν και φίλος τους.

«Πλειστονίκες» αθλητές, που αναφέρονται στην επιγραφή, είναι αυτοί που κέρδισαν πλείστες νίκες, και «στεφανίτες» αυτοί που κέρδισαν ως έπαθλο, ένα στεφάνι από «κότινον», δηλ. αγριελιά, που είχε πολύ μεγαλύτερη λάμψη από το χρηματικό έπαθλο.

Από τις επιγραφές, γνωρίζουμε Κυπρίους αθλητές, Ολυμπιονίκες, Πλειστονίκες, Στεφανίτες και Ιερονίκες. Οι αθλητές αυτοί, αγωνίζονταν κι' έξω από την Κύπρο, σε περίφημους αγώνες του εξωτερικού και μάλιστα σε Πανελλήνιους αγώνες και σε Οικουμενικούς, δηλ. σε Παγκοσμίους, όπως θα

λέγαμε σήμερα, αν και επεκράτησε να ονομάζονται Ολυμπιακοί, σαν συνέχεια κατά κάποιο τρόπο των αρχαίων Ολυμπιακών.

Δεν είναι όμως μόνο οι επιγραφές, που μας διέσωσαν τα ονόματα σπουδαίων Κυπρίων αθλητών. Είναι κι' ο Ιούλιος Αφρικανός κι' ο Ευσέβιος, που αναφέρουν δυο Σαλαμίνιους Ολυμπιονίκες, τον Ηρακλείδην και τον Ονησίκριτον, που κέρδισαν κι οι δυο τις νίκες τους στο «στάδιον», ο πρώτος στην 144^η Ολυμπιάδα, δηλ. το 204 π.Χ. κι' ο δεύτερος στην 150^η, δηλ. το 180 π.Χ. Το «στάδιον» ή ο «δρόμος σταδίου», ήταν το τρέξιμο μιας διαδρομής του σταδίου, που ήταν 184 μέτρα. Η διπλή διαδρομή λεγόταν «δίαυλος».

Αλλά ασφαλώς ο σπουδαιότερος αθλητής της αρχαίας εποχής της Κύπρου, με διεθνή προβολή ήταν ο Δημήτριος ο Σαλαμίνιος, που έζησε τον 2^ο αι. μ.Χ. Πέτυχε πρώτες νίκες σ' όλους τους Πανελληνίους αγώνες, μ' επικεφαλής τους Ολυμπιακούς αγώνες, στην Πίσαν της Ολυμπίας, σε τρεις κατά συνέχεια περιόδους των αγώνων, ως επίσης και στα Πύθια, στα Ίσθμια και στα Μεγάλα Παναθήναια. Έξω από τον εθνικό Ελληνικό χώρο, νίκησε στη Νεάπολιν της Ιταλίας, στη Σμύρνη, στην Αντιόχεια της Συρίας, στην Ανάζαρβο και Ταρσό της Κιλικίας και γενικά, κέρδισε 47 νίκες στις διάφορες πόλεις της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Όλες αυτές οι πόλεις, στις οποίες κέρδισε τις πρώτες νίκες του απένειμαν τιμητικά τον τίτλο του επιτίμου πολίτη, και μαζί κι ένα βραβείο ενός ή μισού ταλάντου. Το τάλαντο πρέπει να υπολογισθεί σε 250 χρυσές λίρες περίπου.

Στην ιδιαίτερη του Πατρίδα τη Σαλαμίνα νίκησε δυο φορές στον πένταθλον. Το πένταθλον ήταν σύνθετο αγώνισμα που περιλάμβανε πέντε αθλήματα, τα εξής κατά σειρά: το άλμα, την ποδωκείην, τον δίσκον, τον άκοντα και την πάλην. Η ποδωκείη (πόδας ωκύς) ήταν οι δρόμοι ταχύτητας, και ο άκων, γεν. του άκοντος, ήταν το ακόντιο. Η επιγραφή που αναφέρει τον Δημήτριον Σλαμίνιον, και όλες αυτές τες νίκες του, βρέθηκε στην Ανάζαρβο της Κιλικίας.

Εκτός από τα βραβεία και τις τιμές των πόλεων ο Δημήτριος τιμήθηκε και από τους Ρωμαίους αυτοκράτορες, με «ξυσταρχίας δια βίου».

Ο Ξυστός ήταν μια στεγασμένη στοά, που χρησίμευε για την εκπαίδευση των αθλουμένων κατά τον χειμώνα. Δηλ. ο Ξυστός χρησιμοποιούνταν για τις ασκήσεις, ενώ το Στάδιον για τους αγώνες. Ένας τέτοιος Ξυστός βρέθηκε στη Σαλαμίνα μεταξύ του Γυμνασίου και του Θεάτρου, και είχε 8 σειρές καθισμάτων, μονάχα στη μια πλευρά του διαδρόμου, του οποίου το μήκος ήταν 25 μέτρα. Ό, τι σπουδαιότητα είχε το αξίωμα του Γυμνασιάρχου για το Γυμνάσιον, άλλη τόση σπουδαιότητα είχε το αξίωμα του Ξυστάρχου για τον Ξυστόν.

Ένας άλλος αθλητής, ο Σαλαμίνιος Αριστάνδρου, ήταν «ιερονίκης», δηλ. νικητής στους ιερούς αγώνες προς τιμή κάποιου θεού, κι' οι γονιοί του του έστησαν ανδριάντα τον 1^ο αι. π.Χ. στη Σαλαμίνα, όπου βρέθηκε η επιγραφή.

Ένας άλλος Σαλαμίνιος ο Κλεαγένης Κλεαγένους, που ήταν «πλειστονίκης», δηλ. πολυνίκης, όπως θα λέγαμε σήμερα, εξελέγη, μαζί με ένα άλλο Κύπριο, σαν πρεσβευτής, για ν' αντιπροσωπεύσει το «Κοινόν Κυπρίων» στην

καθιέρωση του ανδριάντα του αυτοκράτορα Αδριανού στις Αθήνες το 132 μ.Χ. Η επιγραφή βρέθηκε στις Αθήνες.

Κι' άλλοι πολλοί Κύπριοι αθλητές τίμησαν την Κύπρο παντού, όπου υπήρχαν Πανελλήνιοι αγώνες. Έτσι βλέπουμε σε επιγραφή των Αθηνών του 2^{ου} αι. π.Χ. κάποιον «Καρπασεώτην από Κύπρου», το όνομα του οποίου, λόγω της φθοράς της επιγραφής, δεν σώθηκε, που νίκησε στις ιπποδρομίες των Παναθηναίων, καβάλλα σε νεαρό άλογο της κούσας, σε «κέλητα πωλικόν», όπως αναφέρεται στην επιγραφή.

Στις ίδιες ιπποδρομίες των Παναθηναίων άλλος Καρπασεώτης, ο Αρίστων, νίκησε καβάλλα πάνω σε ώριμο άλογο της κούσας, σε «κέλητα τέλειον». Βλέπετε ότι εγίνονταν δύο ειδών ιπποδρομίες, μία πάνω σε άλογα πουλάρια, και άλλη πάνω σε ώριμα άλογα. Και στις δύο νίκησαν Καρπασίτες.

Τρίτος Καρπασεώτης, ο Νέων, μαζί με τον Σαλαμίνιον Αρτεμίδωρον, έλαβαν μέρος στους αγώνες των Απολλωνίων στη Δήλο, όπου διακρίθηκαν, και τα ονόματά τους βρίσκονται γραμμένα στον κατάλογο των εφήβων, πάνω σε μια μαρμαρένια στήλη στη Δήλο.

Στη Σαλαμίνα και στο Κίτιον διεξάγονταν αγώνες «οικουμενικοί» δηλ. από όλη τη γνωστή τότε οικουμένη γη, την κατοικημένη δηλ. γη που δεν ήταν άλλη παρά όλες οι χώρες της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ότι διεξάγονταν οικουμενικοί αγώνες στις δυο αυτές πόλεις της Κύπρου μαρτυρείται από επιγραφή της Λαοδικείας της Συρίας, στην οποία αναγράφονται οι νίκες το Αυρηλίου Σεπτιμίου Ειρηναίου (όχι Κυπρίου), που νίκησε τρεις φορές στην πυγμαχία και πάλης μαζί.

Στην Πάφο πάλι, μαρτυρούνται «ιεροί αγώνες νησιωτικοί», δηλ. που σ' αυτούς συμμετείχαν αθλητές από όλο το νησί της Κύπρου, ήταν δηλ. Παγκύπριοι, όπως θα λέγαμε σήμερα. Οι αγώνες αυτοί ήταν «πενταετηρικοί», δηλ. επαναλαμβάνονταν κάθε πέμπτο έτος. Εδώ στην Πάφο «Το Κοινόν Κυπρίων» διοργάνωσε τους πρώτους πενταετηρικούς αγώνες το 19 μ.Χ.

Πενταετηρικούς αγώνες αλλά που αναγράφονται ως «πενταετηρίδες» στην επιγραφή, αναφέρονται και στο Κίτιον, και μάλιστα εκεί άρχισε για πρώτη φορά να δίδεται δωρεάν το λάδι στους αθλητές.

Στο Κίτιον μαρτυρείται από μια επιγραφή ότι τελούνται και «τριετηρικοί» αγώνες, δηλ. κάθε τρίτο έτος, και περιελάμβαναν και αρματοδρομίες και «δρόμον οπλίτην», κατά τον οποίον ο αθλητής έτρεχε φορώντας πανοπλία.

Στην Παλαίστρα του Κουρίου βρέθηκε ένα άγαλμα αθλητή που κρατεί στο ανυψωμένο χέρι του μια σφαίρα, κι' ετοιμάζεται να τη ρίψει. Αυτό είναι ενδεικτικό και άλλου αγωνίσματος, που γινόταν στην Κύπρο, εκείνου της σφαιροβολίας.

Είτε στην Παλαίστρα, είτε στο Θέατρον του Κουρίου, φαίνεται ότι τελούνταν και αγώνες ξιφομαχίας, αν κρίνουμε από τα μωσαϊκά που βρέθηκαν στο Κούριον και παριστάνουν ξιφομάχους. Στη μιαν εικόνα παριστάνονται δυο

ξιφομάχοι, ένας που φέρει το όνομα «Μαργαρείτης», κι ο άλλος το όνομα «Ελληνικός», στην επιγραφή. Μάχονται με προτεταμένα ξίφη, ωπλισμένοι με περικεφαλαίες, ασπίδες και θώρακες.

Το άλλο ζευγάρι των ξιφομάχων φαίνεται ότι βρίσκεται στην αρχή του αγώνα, γιατί ο ένας που φέρει το όνομα Λύτρας, εφορμά εναντίον του άλλου αλλά συγκρατείται από κάποιον άοπλο που μπαίνει στο μέσο τους και φέρει το όνομα Δαρείος. Από την περιβολή του και τη χειρονομία του ο Δαρείος φαίνεται ότι ήταν ο διαιτητής. Από το όνομα του άλλου έμεινε μονάχα ένα Ε... στην επιγραφή.

Τα αγωνίσματα που τελούνταν στην Κύπρο με βάση τις μαρτυρίες που έχουμε από τις επιγραφές και τις παραστάσεις ήταν τα εξής: οι δρόμοι ταχύτητας, το άλμα, η δισκοβολία, ο ακοντισμός, η πάλη, η σφαιροβολία και η πυγμαχία.

Οι αθλητές α' αυτά τα αγωνίσματα αγωνίζονταν γυμνοί και γι' αυτό οι αγώνες αυτοί ονομάζονταν «γυμνικοί» σ' αντίθεση με τους «ιππικούς», κατά τους οποίους οι αθλητές δεν ήταν γυμνοί. Τέτοιοι ιππικοί αγώνες ήταν οι ιπποδρομίες και οι αρματοδρομίες. Στις ξιφομαχίας πάλι και στον «δρόμον οπλίτην» οι αγωνιζόμενοι έφεραν πανοπλία.

Ο αρχαίος Λεξικογράφος Ησύχιος, γράφει για ένα είδος πάλης, που λεγόταν «Κυπρία», τα εξής: (μεταφράζω) Κυπρία πάλη: αυτήν που μερικοί την ονομάζουν «πάμμαχον» κι' άλλοι χωριάτικη και χωρίς παλαιστικήν επιδεξιότητα, για το ότι οι Κυπραίοι παλαίουν άτεχνα.- Πάμμαχος σημαίνει το να μάχεται κανείς με όλα τα μέσα και με κλωτσιές και σπρωξιές και δαγκωματιές και με ότι φαντασθεί κανείς. Υποθέτω ότι η Κυπρία πάλη ήταν ένα είδος σημερινής ελευθέρας πάλης, αλλά χωρίς φραγμό στη χρήση των μελών του σώματος.

Εκτός απ' αυτά τα αγωνίσματα, έχουμε και τις λαμπαδηδρομίες, που μαρτυρούνται από δυο επιγραφές που βρέθηκαν στους Χύτρους και που η μια έγινε στα «ανακλητήρια» δηλ. στη γιορτή της ενθρόνισης του βασιλιά Πτολεμαίου Γ' Φιλομήτορος με συμβασίλισσα την αδελφή του Κλεοπάτρα, το 170 π.Χ. και η άλλη στα γενέθλια του ίδιου βασιλιά που γιορτάστηκαν το 147 π.Χ. Και τις δυο λαμπαδηδρομίες αποτελούσαν παιδιά και ο αγώνας τους πιθανώτατα ανήκε στους γυμνικούς. Η λαμπαδηδρομία εκτελούνταν όπως η σημερινή σκυταλοδρομία, αλλά αντί σκυτάλης οι δρομείς κρατούσαν αναμμένη λαμπάδα που την έδιναν ο ένας στον άλλο κι ο τελευταίος έπρεπε να φέρει αναμμένη τη λαμπάδα στο τέρμα. Ο επόπτης της λαμπαδηδρομίας ήταν ο «λαμπαδαρχών» και το αξίωμα του «λαμπαδάρχης» ή «λαμπάδαρχος».

Αυτοί που έτρεχαν στις λαμπαδηδρομίες ονομάζονταν «λαμπαδησταί», και ένας τέτοιος λαμπαδιστής ήταν και ο Άγιος Ιωάννης, που του έμεινε σαν επώνυμο το άθλημα, και είναι γνωστός σήμερα ως ο Άγιος Ιωάννης ο Λαμπαδιστής. Ο ναός του βρίσκεται στο χωριό Καλοπαναγιώτης.

Όπως βλέπετε, μερικά αγωνίσματα όπως αυτό των λαμπαδηδρομιών, που τελούνταν στην αρχαία Κύπρο, δεν τελούνται σήμερα και καλό θα ήταν ο Γυμναστικός μας Σύλλογος «Ευαγόρας» ν' αναστήσει την αρχαία παράδοση, και να πρωτοτυπήσει εισάγοντάς τα, αν μη τι άλλο, τουλάχιστο τις λαμπαδηδρομίες, στους Επαρχιακούς Αγώνες. Δεν εννοώ βέβαια ν' αναστήσει ολόκληρη την αρχαία παράδοση και ν' αγωνίζονται οι αθλητές μας γυμνοί, αλλά ας χρησιμοποιήσω μια πολιτική έκφραση του συρμού, ν' αναστήσει την παράδοση «εν τω μέτρω του εφικτού».

Γυναικείο Αθλητισμός δεν μαρτυρείται στην Κύπρο και πιθανώτατα δεν υπήρχε. Μια μαρτυρία όμως, πολύ μεταγενέστερη, που αναφέρεται στις «Πράξεις του Αποστόλου Βαρνάβα», λέγει ότι όταν ο Απόστολος επέστρεφε από την Πάφον μαζί με τη συνοδεία του και εβάδιζαν προς το Κούριον «εύρομεν, λέγει, δρόμον τινά μιερόν εν τη οδώ πλησίον της πόλεως επιτελούμενον, ένθα γυναικών τε και ανδρών, πλήθος γυμνών, επετέλουν τον δρόμον».

Δηλαδή μέσα στην οδόν κοντά στην πόλη που ήταν και το Στάδιον του Κουρίου, συνάντησαν πλήθος γυμνών γυναικών και ανδρών, να εκτελούν ένα «βρωμερό δρόμο» δηλ. ένα βρωμερό τρέξιμο, που μπορεί να ήταν μια πομπή, ή πιθανώτερο, ένα αγώνισμα δρόμου. Αυτό που εκπλήττει εδώ, είναι οι γυμνές γυναίκες, που λάμβαναν μέρος σ' αυτόν τον δρόμον. Από πουθενά αλλού δεν έχομε τέτοια μαρτυρία και πρέπει, νομίζω ν' αποκλεισθεί αυτό το ενδεχόμενο, και μάλλον ν' αποδοθεί στη σύγχυση που επεκράτησε, όταν είδαν τους γυμνούς άντρες να τρέχουν, που μερικούς ίσως να τους εξέλαβαν για γυναίκες, είτε λόγω της κατασκευής του σώματός τους είτε και γιατί μερικοί θα είχαν πολύ μακριά μαλλιά. Διαφορετικά, αν αυτό αλήθευε, τότε εμείς στην Κύπρο θα αποτελούσαμε την πρωτοπορία σ' όλο τον Ελληνικό κόσμο, στην γυναικείαν άθληση των γυμνικών αγώνων.

Επειδή ο αθλητισμός αποτελούσε την καθημερινή εκδήλωση των αρχαίων, γι' αυτό πολλές εκφράσεις που κυριολεκτούνταν στον αθλητικό τομέα, μεταφέρθηκαν σ' άλλους τομείς της σημερινής μας ζωής κι' έτσι ακούουμε π.χ. ότι ο τάδε κατέβηκε νεώτατος στην πολιτική κονίστρα. Κονίστρα, όπως και τ' όνομά της δηλώνει, ήταν το πάτωμα της αρχαίας παλαίστρας, το στρωμένο με σκόνη, με λεπτή άμμο. Έτσι από την κονίστρα όπου οι παλαιστές αγωνίζονταν για τη νίκη, η λέξη μεταφέρθηκε στο πολιτικό πεδίο, όπου οι πολιτικοί αγωνίζονται κι' αυτοί, αλλά για άλλου είδους νίκη.

Οι παλαιστές κυρίως, αλλά και οι άλλοι αθλητές, έπρεπε να αλειφθούν με λάδι πριν από τον αγώνα, έπρεπε να *προαλειφθούν*. Έτσι μεταφορικά σήμερα για κάποιον που προετοιμάζεται για την κατάκτηση κάποιου πολιτικού αξιώματος ή δημόσιας θέσης λέμε ότι προαλείφεται. Π.χ. Ο τάδε προαλείφεται κι' αυτός για τον Προεδρικών θώκον.

Από τη συνήθεια πάλι των αθλητών να «αποδύονται», δηλ. να γδύνονται, να γυμνώνονται πριν από τον αγώνα, λέμε σήμερα «να αποδυθούμε σ' αυτόν τον αγώνα με ζήλο και επιμονή κτ.». και όταν λέμε να αποδυθούμε εννοούμε να ριχτούμε με όλες τις δυνάμεις.

Γνωστότατο παράγωγο από το ρήμα «αποδύομαι» είναι τα «αποδυτήρια», λέξη που χρησιμοποιείται ως σήμερα στην κυριολεξία της.

Μερικοί εμεψιμοίρησαν, όταν άκουσαν πως σύγχρονοί μας κυνηγοί πήγαν στη Βουλγαρία για να κυνηγήσουν αγριόχοιρους. Προσωπικά εγώ βλέπω το εγχείρημά τους μέσα στην Κυπριακή θηρευτική παράδοση. Οι αρχαίοι Κύπριοι πρόγονοί μας πήγαιναν στην Άνω Αίγυπτο, στο Σουδάν, για να κυνηγήσουν ελέφαντες. Δεν ξέρω αν οι σύγχρονοί μας κυνηγοί έγραψαν τα ονόματά τους σε κανένα ναό ή σε καμιά στήλη στη Βουλγαρία, αλλά οι πρόγονοί μας απαθανάτισαν το κατόρθωμά τους γράφοντας σ' ένα ναό του Abou Simbel της Άνω Αιγύπτου τα εξής:

Αρίστων Τιμοδώρου Κουριεύς
Ελεφαντοθήρας
Μετ' Αρίστιος

Ο Άριστις που αναφέρεται στην επιγραφή, θα ήταν φαίνεται βοηθός του ελεφαντοθήρα. Ίσως να του έκαμνε «πάντημαν».